

K PŘESUNŮM ARMÁDY NA VELKÉ VZDÁLENOSTI

Soudobou bojovou činností charakterizuje velká dynamičnost, častá proměnlivost bojových situací a vedení bojové činnosti i operací ve velkém prostoru. Tento charakter boje vyžaduje vysokou manévrovost a pohyblivost vojsk. Vynucuje si jejich rychlé a skryté přeskupování i přemísťování, často na velké vzdálenosti. Manévr vojsk a materiálu je spolu s manévrem palbou určujícím faktorem pro dosažení převahy a rozhodného úspěchu.

Manévr chápeme jako organizované a všestranně zabezpečené přemístění sil a prostředků, uskutečněné s určitým cílem. Je tedy spojen s přesuny. Náročnost plnění této činnosti roste, jde-li o pochod na velkou vzdálenost a zejména pak, dochází-li ke střetnutí s nepřítelem.

Vševojsková armáda může po skončení přesunu na velkou vzdálenost plnit úkoly v prvním sledu frontu, nebo vytvořit druhý sled. V prvním sledu může posílit uskupení na frontě, rozvíjet operaci prvního strategického sledu, vytvořit uskupení vojsk na novém směru, přehradit mezery vzniklé v operační sestavě vojsk, dokončit zničení jednotlivých uskupení nepřítele, účastnit se v protiúderu frontu, nebo přejít do obrany k přehrazení pronikajících vojsk nepřítele.

Může též vzniknout situace, že se nepřítelem podaří využít čerstvých sil a zasadit je do útoku. Ve všech těchto případech může dojít ke střetným bojům, popř. ke střetnému sražení.

Střetné sražení po přesunu armády na velkou vzdálenost může plnit dva charakteristicky různé, ale přitom vysoce náročné operační úkoly, které mají vzájemnou souvislost. Nechceme zdůrazňovat, ale jen připomenout, že úspěch střetného sražení závisí na včasném přesunu v plném smyslu požadavku řádů „dosáhnout stanoveného prostoru včas a v plné bojové pohotovosti k plnění bojového úkolu ...“.

I když střetný boj, či sražení, patří k nejtěžším druhům bojové činnosti, můžeme uvést, že velitelé, štáby i vojska mají v této oblasti více znalostí ve všeobecných zásadách, v organizaci, v řízení a jeho vedení než v uskutečňování přesunů na velkou vzdálenost. Je to jistě proto, že tento druh pochodu neprocvičujeme dost často a také proto, že je nedostatek zkušeností a poznatků, které byly zveřejněny pro potřebu velitelů a štábů.

Před zahájením přesunu (tím spíše bude-li to pochod na velkou vzdálenost, který potrvá řadu dnů) bude úkol, který má vševojsková armáda plnit po svém přemístění, vyjádřen většinou obecně. Bude se však během přesunu upřesňovat a konkrétní obsah dostane zpravidla před ukončením přesunu. Proto není pravděpodobné, že by velitel a štáb vševojskové armády při plánování přesunu podří-

zených svazků, útvarů a zařízení měl již takové podklady, které by ho opravňovaly k zdůvodněným závěrům pro přijetí rozhodnutí a vydání úkolů vojskům pro bojovou činnost, která bude po přesunu následovat. Tato skutečnost je přímo úměrná délce přesunu.

Velitel a štáb armády musí však v situaci, kdy plánují přesun svých vojsk a o nastávajícím bojovém úkolu mají jen obecnou představu, plně brát v úvahu možnost střetnutí s nepřítelem, protože tato skutečnost ovlivní zejména operační sestavu vojsk armády při přesunu a jeho celkové řízení.

Pod pojmem pochod na velkou vzdálenost chápeme takové přesuny, které vyžadují od vojsk uskutečnit několik denních pochodových výkonů ke splnění cíle přesunu. Mohou se uskutečnit před zahájením války, v jejím počátečním období i v dalším průběhu, v podmínkách použití i bez použití jaderných zbraní. Uskutečňují se nejčastěji:

- pochodem na organických, nebo přidělených prostředcích (podvalnicích),
- přepravou po železnici,
- kombinovaným způsobem, a to buď souběžně, nebo postupným využitím jednotlivých způsobů.

V našich podmínkách se mohou přesunovat na velkou vzdálenost (před zahájením války, nebo v počátečním období) svazky a útvary dislokované, či mobilizované v hloubce státního území, zejména na Slovensku. Budou tvořit většinou zálohy či druhý sled frontu. Teritoriem naší republiky se však mohou přesunovat i různé spojenecké svazky. Vezmeme-li v úvahu působení ZHN a letectva nepřítele i obtížnost horského a zalesněného prostoru větší části Slovenska i moravsko-slovenského pomezí, může být tento přesun velmi náročný a složitý. V některých případech se zřejmě neobejde bez využití silničních a železničních tahů sousedních spojeneckých států.

Jedním ze základních činitelů, který ovlivní organizaci a průběh přesunu, je pásová technika se zvláštnostmi svých technických parametrů. Oproti kolovým vozidlům vyžaduje nejen větší námahu řidičů, ostatních členů posádky, ale i náročnější zásobování PHM. Kromě toho dosahuje i nižších průměrných rychlostí, než např. automobily.

Celkový proběh kilometrů může za uvedeného předpokladu dosáhnout 1000 až 1500 km. To představuje např. přesun 700—900 km a účast v armádní útočné operaci do hloubky 250—350 km (s koeficientem 1,5—2). Tento proběh je v podstatě meziošetřovací normou a zároveň i hranicí provozní spolehlivosti soudobé tankové techniky. Z toho vyplývá, že po přesunu a splnění úkolů armádní útočné operace by mohly být tankové svazky a útvary dočasně vyřazeny na dva až tři dny z boje pro technický stav vozidel. V důsledku toho je proto výhodnější, pokud to situace umožňuje, přepravovat pásovou techniku po železnici nebo alespoň na podvalnicích.

Při použití podvalníků je nutné počítat s určitým snížením pochodové rychlosti. Z hlediska možnosti současných tahačů a podvalníků by se však pochodová rychlost neměla podstatně lišit od přesunu smíšeného proudu, tj. 20—25 kilometrů za hodinu po silnici.

Z důvodů uchování bojeschopnosti těžké pásové techniky a výzbroje bude při přesunu vojsk na velkou vzdálenost výhodné (zvláště na vlastním teritoriu, kdy to bude možné) organizovat kombinovaný přesun s využitím železniční přepravy. Místa velení se mohou přemísťovat vrtulníky nebo letouny.

Přesun na velkou vzdálenost uskutečňují vojska vševojskové armády z určitého prostoru v pásmu přesunu podle rozhodnutí nadřazeného stupně velení.

Stanovené pásmo přesunu má zabezpečit nejméně dvě osy přesunu pro každou prvosledovou divizi, kromě toho další osu pro armádní raketovou brigádu a místa velení. Je výhodné vyčlenit dále 1—2 odsunové komunikace pro poskozenou techniku a raněné, což v rámci armády představuje souhrnně 5—7 pochodových os.

Často však bude nutné za zvláštních podmínek (v zimě nebo po zahájení války, kdy mohou být vojska vystavena jaderným a leteckým úderům) počítat s tím, že právě z důvodů zabezpečení sjízdnosti bude nutné počet pochodových os snížit.

Vojskům, která se přepravují po železnici — a nemusí to být pouze těžká pásová technika, ale i celé svazky, zejména tankové — se před přesunem určují hlavní a záložní nakládací prostory, v plánovaných místech pro ukončení tohoto přesunu pak hlavní a záložní vykládací prostory.

Pro svazky a útvary, které uskutečňují přesun pochodem, se stanoví výchozí čára (místa) v takové vzdálenosti od výchozího prostoru, aby bylo možné sestavit pochodové proudy na jednotlivých osách. K ovlivnění plynulosti pochodu slouží regulační čáry, volené po 3—4 hodinách přesunu.

Při pochodu na velkou vzdálenost je výhodné omezit počet zastávek a tím získat možnost prodloužení jejich trvání k udržení fyzických sil vojsk, zejména řidičů, k prověrce stavu bojové techniky a odstranění nedostatků všeho druhu. Své opodstatnění má zastávka začátkem druhé poloviny přesunu v trvání až 2 hodin, která slouží k doplnění PHM a výdeji teplé stravy. Zkušenosti potvrzují, že v zimě za mrazů i tyto zastávky nejsou nutné, protože je výhodnější vydávat dvakrát teplou stravu v prostorech denního, či nočního odpočinku (při příchodu do tohoto prostoru a před jeho opuštěním).

Celodenní pochodový výkon bývá zakončen zaujetím plánovaného denního, nebo nočního odpočinku. Oprávněně se požaduje, aby tyto prostory byly voleny po překonání velkých vodních toků, horských hřebenů a jiných výrazných, těžko překonatelných terénních celků.

Jestliže při zastávkách se uclnění proudů nemění (bojová technika a vojska zůstávají v nařízených vzdálenostech při pravém kraji vozovky), v prostorech odpočinku jednotky sjíždějí s komunikace, rozmísťují se v určeném prostoru, maskují se a využívají ochranných vlastností terénu s případným využitím ženiných prací. Tyto prostory mají zabezpečovat trvalou bojovou pohotovost a minimální dobu k vyvedení na pochodovou osu.

Zvláštní pozornost zasluhuje využití času v prostorech denních (nočních) odpočinků. Při průměrném denním pochodu v trvání 10—12 hodin, zbývá pro činnost v těchto prostorech dalších 12—14 hodin. Tento čas je důležité správně rozdělit k jednotlivým potřebným činnostem jako:

— ke každodennímu ošetření techniky	3— 4 h
— dvojímu výdeji teplé stravy	1— 1,5 h
— zaujetí prostoru a pak vyvedení na osy	2— 2,5 h
— odpočinku vojsk, zejména řidičů	6 h

Celkem	12—14 h
---------------	----------------

Příklad ukazuje jednu z možných variant. V podstatě jde o to, aby zejména při pochodu na velkou vzdálenost byl režim v těchto prostorech stanoven tak, aby nejen zabezpečil další provozuschopnost dopravní techniky, ale i nutný odpočinek (zejména řidičů) a vydání stravy. Přibližný postup činnosti řidičů a osádek při příjezdu do nového prostoru by měl vypadat tak, aby technika před

zaujetím určeného místa byla doplněna PHM, pak zaujala určené místo, byla zamaskována a ošetřena. V dalším se organizuje odběr stravy a odpočinek. Splnění tohoto požadavku vyžaduje od velitelů a štábů značné úsilí i potřebnou zkušenost. Vše musí být harmonicky skloubeno tak, aby potřebný čas k odpočinku se neztratil v neorganizované činnosti jednotek a útvarů.

Situace, kdy vševojsková armáda bude ihned po přesunu zasazena k plnění bojových úkolů, zvláště očekává-li se střetnutí s nepřítelem, nutně poznamená organizaci zejména závěrečné části pochodu. Předně bude vhodné, aby poslední přesun vojsk k zaujetí výchozího prostoru pro plnění bojového úkolu probíhal pouze pochodem. To znamená, že předcházející poslední prostor denního (nočního) odpočinku bude současně konečným prostorem pro soustředění vojsk. V určených vykládacích prostorech ukončí přesun technika, či útvary a svazky, převážené až dosud po železnici a v dalším se budou přesunovat po určených osách v sestavě armády.

Pro činnost po zaujetí výchozího prostoru bude typická příprava a organizace pro nastávající bojový úkol. Organizátorská, řídicí práce i příprava vojsk pro následující bojovou činnost si může vyžádat větší časový prostor než oněch uvedených 12—14 hodin, nebo podle situace naopak zkrácení celé doby na nezbytné minimum. V každém případě je výhodné plánovat zejména poslední etapu přesunu tak, aby byla zvládnuta v kratším čase a nebyla příliš namáhavá.

Podle Oper-1-1 může průměrný celodenní pochodový výkon dosahovat 200 až 250 i více km, v nepříznivých podmínkách se může snížit na 120—170 km za den. Poznanky ze cvičení ukazují, že tato vzdálenost může být větší — 300 i více km. To umožňuje bojová technika, kladně se zde může projevit vycvičenost řidičů i zkušenosti velitelů a štábů v organizaci a řízení přesunu. Z hlediska přesunu na velkou vzdálenost bude účelné, aby z počtu osádek hlavně pásové techniky a OT získal ještě alespoň jeden další příslušník osádky kvalifikaci řidiče dané techniky, což značně sníží vyčerpání řidičů.

Pro dosažení denního pochodu v délce 300 km je způsobilá i naše soudobá tanková technika obsahem svých palivových nádrží (960 litrů při spotřebě 270 l na 100 km) i pochodovou rychlostí (v průměru přes 30 km.h⁻¹). Pouze tahače dosahují průměrné rychlosti (25—30 km.h⁻¹). V důsledku použití infratechniky se nemusí uvedené rychlosti a vzdálenosti při přesunu v noci podstatně lišit.

Pochodová sestava vojsk armády při přesunu na velkou vzdálenost musí zabezpečovat:

- ukončení přesunu ve stanovené době,
- rychlé rozvinutí (i předčasné) do operační sestavy,
- plnění stanoveného bojového úkolu,
- neustálé udržení vysoké bojové pohotovosti vojsk armády,
- velení vojskům v průběhu přesunu a při zasazení do bojové činnosti.

V tomto smyslu se pochodová sestava vševojskové armády skládá ze zabezpečovacího sledu, pochodových proudů svazků prvního a druhého sledu, záloh, týlových svazků, útvarů a zařízení.

Z hlediska uvedených požadavků bude účelné vytvořit první sled ve složení 2—3 vševojskové svazky (z toho jeden tankový na předpokládaném směru hlavního úderu po zasazení), arb, plrp, armádní zálohy (PTZ, POZ, ŽZ, CHZ), armádní dělostřelectvo, zbývající útvary ženijního, chemického vojska (pokud nejsou začleněny do příslušných armádních záloh), armádní útvary vojska PVO a ZVS armády.

Do druhého sledu budou zpravidla zařazovány zbývající vševojskové svazky, útvary druhů vojsk a VS armády.

Týl je výhodně členit tak, aby v prvním sledu týlu byly na přepravních prostředcích v hodnotě automobilního praporu potřebné zásoby PHM pro vojska prvního sledu, včetně předsunuté zdravotnické zálohy, prostředky technického zabezpečení a odsunu. V druhém sledu týlu bude TVS armády, PAZ a ostatní týlové útvary a zařízení, které se přesunují za druhým sledem armády. Do předvojů je výhodně zařazovat soupravy hromadného doplňování PH vojsk.

Některé zvláštnosti bude mít plánování, organizace i vlastní řízení pochodu na velkou vzdálenost, jestliže se po něm předpokládá plnění bojového úkolu.

Základem k ujasnění úkolu, hodnocení situace a rozhodnutí velitele vševojskové armády bude směrnice nadřazeného stupně (frontu, vojenského okruhu, či generálního štábu). Ta stanoví způsob přesunu a je-li to nutné vzhledem k předpokládané úhroze střetnutí s nepřítelem i rámcový úkol, který bude armáda po přesunu plnit. Ve většině případů bude však tento úkol upřesněn v průběhu pochodu, nejčastěji v některém prostoru denního odpočinku. Je to jednak z důvodu vývoje situace, kdy může být nesnadné několik dnů předem stanovit vševojskové armádě konkrétní úkol a pak také z důvodu utajení. Proto také je nutné, aby celkový zámysl a cíl pochodu na velkou vzdálenost byl hlavně v počáteční fázi znám jen úzkému okruhu funkcionářů.

Na základě nastávající činnosti budou veliteli a štáb řešit tyto hlavní otázky:

- předpokládanou operační sestavu k plnění bojového úkolu a způsob jeho plnění,

- způsob zaujetí výchozího prostoru pro plnění bojového úkolu (pro přechod do střetného sražení s nepřítelem),

- časy, tempo přesunu, možnosti změn situace v pásmu přesunu armády, způsob začlenění svazků (útvárů) a bojové techniky, která se přesunuje jiným způsobem (např. po železnici), do operační sestavy armády,

- způsob všestranného zabezpečení a utajení přesunu,

- nebezpečná místa a prostory v pásmu přesunu jak z hlediska podmínek terénu, tak i nejpravděpodobnějšího vedení leteckých, chemických i jaderných úderů nepřítele, možnosti jejich překonání a změn pochodových os při jejich narušení,

- zabezpečení trvalé bojové pohotovosti a samostatné činnosti jednotlivých svazků, včetně jejich zasazení do bojové činnosti,

- způsob organizace a zabezpečení velení za přesunu a při přechodu k bojové činnosti.

Bude-li přesun probíhat na území vlastního nebo spojeneckého státu, má velký význam pro jeho přípravu a uskutečnění včasné navázání součinnosti velitele a štábu vševojskové armády s příslušnými stranickými, státními a vojenskými orgány teritoria. Tato součinnost umožní řešit i velmi složité otázky vlastního přesunu.

Bude nutné získat informace především o:

- radiační, chemické a zdravotnické situaci na plánovaných osách přesunu i případných železničních směrech,

- technickém stavu os přesunu i železničních směrů, možnosti objížděk i jiného manévru,

- možnosti pořádkové a regulační služby prostředky teritoria, zvláštnostech zásad pohybu v příslušných oblastech — pokud by měly vliv na přesun vojsk,

- možnosti technického, materiálního a zdravotnického zabezpečení, zejména rozmístění etapních stanic, zdrojů pitné vody s udáním jejich kapacit,
- umožnění součinnosti s příslušnými orgány PVOS,
- rozmístění vojenských teritoriálních skladů, zařízení, ve kterých je možné čerpat zásoby PHM, proviantu, náhradních dílů a ostatního materiálu pro přesunující se vojska,
- silách a prostředcích, které mohou využít k řízení přesunu,
- ostatních skutečnostech, které mohou mít vliv na přesun vojsk armády v daném teritoriu.

V souvislosti s tím chceme zdůraznit důležitou úlohu silničních přesunů po určených automobilních silnicích, které jsou za branné pohotovosti státu rozvinuty péčí orgánů a sil vojenské dopravy. To znamená, že především na nich jsou rozmístěny prostředky teritoriální vojenské dopravy k zabezpečení pořádkové služby a regulace, dále síly a prostředky materiálního technického a zdravotnického zabezpečení, včetně jednotek a prostředků k jejich údržbě.

Velení za pochodu musí zabezpečit nejen včasné zahájení plánovaného přesunu, překonání stanovených vzdáleností v určených časových lhůtách, ale i vyvedení vojsk do určených prostorů pro rozvinutí vojsk ke splnění daného úkolu vševojskové armády. Je však nutné, aby zabezpečovalo i všechny změny, které mohou v plnění úkolů nastat v průběhu a zejména v závěru přesunu.

Na stupni vševojskové armády se zřizují pro velení VS, ZVS a TVS. Pro splnění některých zvlášť důležitých úkolů (vyvedení vojsk na výchozí čáru, zaujetí výchozího prostoru po přesunu, při řízení pochodu ve složitých podmínkách apod.) je výhodné vyčleňovat pomocné VS.

Velitelské stanoviště armády a vševojskových svazků se budou zpravidla začleňovat do čela jednoho z proudů hlavních sil. Předsunuté VS se bude pohybovat v sestavě předvoje, TVS v čele hlavního proudu týlu. ZVS bude plnit svůj úkol z místa, které zaujme předem v novém prostoru denního (nočního) odpočinku, popř. z výchozího prostoru a velí v zásadě systémem „na sebe“. Operační skupiny jednotlivých míst velení, složené z hlavních funkcionářů a nutné operativy je výhodné přemísťovat s využitím vrtulníků, či letadel.

Čím je pochod na velkou vzdálenost prostorově a tím i časově delší, tím bude zpravidla formulace bojového úkolu, který velitel armády obdrží současně s pokyny pro přesun, obecnější povahy. Je pochopitelné, že při 5 i více dnech předem je možné předvídat úkol, který vševojsková armáda bude plnit po svém přesunu, jen v hrubých rysech. Z toho důvodu můžeme počítat s tím, že tento úkol bude v průběhu přesunu vojsk armády upřesňován a podle vývoje situace nebude ani výjimkou, že ovlivní průběh pochodu, zejména v jeho závěrečné části.

Protože je nutné mít na zřeteli, že pochod může být delší, než se předpokládalo, ale že může také být předčasně zakončen — nebo v krajně nepříznivé situaci mohou vojska zahájit bojovou činnost s pronikajícími silami nepřítele přímo z pochodových sestav — docházíme nutně k závěrům, které ostatně zdůrazňují i naše bojové řády:

- s těmito eventualitami musí velitel a štáb armády počítat již při organizaci a plánování pochodu na velkou vzdálenost,
- musí se proto odrážet v rozhodnutí velitele pro přesun: ve volbě pochodové sestavy vojsk, v použití jiných prostředků pro přesun, v organizaci bojového zabezpečení a při volbě systému velení i spojení.

Tato opatření musí v podstatě zabezpečit požadavek stále pohotovosti vojsk k plnění bojových úkolů nejen při zahájení, ale i v průběhu celého přesunu a v organizaci takového velení a spojení, které umožňuje nepřetržitě usměrňovat činnost přesunujících se vojsk. Jsou to velmi náročné úkoly i pro zkušené velitele a štáby všech stupňů.

V souvislosti s upřesňováním bojového úkolu armády může nastat i taková situace, kdy její velitel s potřebnými náčelníky oddělení, druhů vojsk a prostředky spojení se před zahájením přesunu nebo v jeho průběhu předsune na VS frontu, jemuž bude podřízen, popř. do prostoru předpokládané bojové činnosti. Bude tomu zpravidla na vyzvání nadřízeného stupně a umožní to nejen poznání vznikající situace, navázání potřebné součinnosti, ale hlavně správně pochopit a včas zplánovat upřesněný bojový úkol. V těchto podmínkách by pak přesun vojsk armády řídil zástupce velitele nebo náčelník štábu se zbývajícími příslušníky štábu armády.

Takovým způsobem by mohl velitel a štáb vševojskové armády řešit přesun na velkou vzdálenost s následujícím přechodem vojsk armády do střetnutí a přisunovanými nebo pronikajícími silami nepřítele.

Přesunující se svazky a ostatní síly vševojskové armády by mohly zahájit plnění nařízených úkolů nastávajícího střetného sražení:

- z výchozího prostoru (konečného prostoru pro soustředění) po skončení přesunu,
- při zaujetí prostoru denního (nočního) odpočinku,
- přímo z pochodu.

První z uvedených variant je pro vedení nastávající bojové činnosti nejprůběžnější, poslední pak nejméně výhodná. Tyto skutečnosti však nabývají nového významu uvědomíme-li si fakt, že podle zkušenosti z druhé světové války většina přesunů vojsk probíhala prakticky jinak, než jak předpokládal plán. Difference byly časové i prostorové. Pčinilo se o to zejména letectvo ničením železničních a silničních tahů i napadáním přesunujících se vojsk. Řada změn byla způsobena i vlivem nově se vytvořivší situace a potřebami na frontě.

To všechno potvrzuje potřebu schopnosti velitele a štábu armády i podřízených stupňů velení reagovat na náhlé změny a uskutečňovat v co nejkratší době přijatá rozhodnutí.

Zkušenosti z posledních válek i ze současných cvičení potvrzují, že přesuny tvoří na operačním stupni (i taktickém) stále přes polovinu celkové činnosti vojsk. Pochody, jako jeden z hlavních druhů přesunu nejen že neztrácejí své prioritní místo, ale jejich význam stále roste. Zdokonalující se technika umožňuje zvyšování jejich délky s dosahováním větších průměrných rychlostí.

Přesuny na velkou vzdálenost jsou trvalou součástí prostorového rozložení a rozptýlení druhých sledů a záloh, zejména na operačním stupni.

Organizace, příprava a včasné zakončení přesunu na velkou vzdálenost vyžaduje velké organizační schopnosti a zkušenosti velitelů a štábů všech stupňů, od vojsk pak vysokou bojeschopnost. Náročnost těchto požadavků se ještě zvýší, předpokládáme-li, že vojska armády budou plnit bojové úkoly ihned po skončení přesunu, nebo dokonce v jeho průběhu. Proto velitelé musí být schopni přijímat včas odpovídající opatření k eliminování nepříznivých vlivů, které mohou bránit plnění úkolu i ve velmi složitých podmínkách.